

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer ha-emunot ve-ha-de'ot

Se'adyah <Ga'on>

<וואג הידעס>

Laipzig, 619 [1858 oder 1859]

ירישעה רמאמה

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9691

ועד . ובעבור זה יצוה כל חכם על ההשגחה ובלמוד בני אדם והישירים :

המאמר העשירי

במה הטוב לאדם לעשותו בעולם הזה:

אמר יהודה בן שאול . אמר המחבר , הקדמת המאמר הזה אשר דברו בו אנשים רבים , ומעט מי שהגיע בו אל העצה המשובחת , אומר בפתח דבריו כי בורא הכל ית' , מפני שהיה אמת בעצמו , התחייב שיהיו הברואים רבים כאשר בארתי . ואומר הנה כי האחד הנראה , אי זה אחד שיהיה , איננו אחד כי אם בדרך המספר . אבל כאשר יבחנוהו הבוחן על דרך הדקדוק , ימצאנו ענינים רבים . ויותר פשוט מהכלל הזה , שהנמצאות כלן כשיבחן כל גוף מהם , ימצא בו חום וקור ולחות ויובש , וכאשר יבחן גוף האילן , ימצא בו עם זה סעיפים ועלים ופרי ומה שנלוה אל זה . וכאשר יבחן גוף האדם , ימצא בו עמהם בשר ועצמו' וגידים ועורקים ומיתרים ומה שנלו' אל זה . וזה מה שאין ספק בודיעתו , ולא נדחה במציאתו ; אבל אם היה בחקי הבריא' כי הבורא אחד ומעשיו רבים , וכמו שאמרו הספרים מה רבו מעשיו יי' כלם בחכמה עשית וגו' (תהלים ק"ד) . אפי' השמים יש בהם מן החלקים השונים זה מזה , והשעורים והצורות והמראים והתנועות מה שלא נוכל לספור . וכן הם כמו שאמר (איוב ט') עושה עש כסיל וכימה וחדרי תימן :

וכאשר הקדמתי המאמר הזה , אומר עתה , כי כן באהבות אהבה לדברים , ושנאה לדברים . כמו שאמר (משלי י"ט) רבות מחשבות בלב איש ועצת יי' היא תקום . וכאשר הגופים אינם קיימים ביסוד אחד לבד מד' היסודות , וגוף האילנות אינו קיים בחלק אחד ממה שזכרנו , והאדם אינו חי בבשר או בעצמות בלבד , גם השמים אינם מאירים בכוכב אחד ; כן האדם לא יחנהג כל ימיו במדה א' . אבל מהתקבצות מה שזכרנו בכל שער על רוב מדבר אחד ומעט מאחר , ישלם כל הנזכר כן

מהתקבצות מדות האדם באהבה ובשנאה על רב ומעט, ישלם לו תקון עניניו, ויהיה כאלו הביאם לפני הדיין ודן עליהם. כמו"ש (תכלים קי"ג) טוב איש חונן ומלוה יכלכל וגו'. או כאלו שקלם במשקלו וחלק אותם חלקים; וכמו שאמר (משלי ד') פלס מעגל רגלך. וכאשר יעשה כן יהיו כל עניניו שוים ומתוקנים. ואשר חייב שאשים השער הזה התחלת המאמר הזה, הוא שראיתי אנשים חושבים ומאמיני, כי חובה שיתנהג האדם במדה אחת כל ימיו, יגביר אהבת דבר על שאר האהובים, ושנאת דבר על שאר השנואים, והסתכלתי בעצה הזאת, והנה היא מתכלית הטעות מכמה פנים. אחד מהם כי שנאת דבר אחד והגברתי אלו היה יותר תקון, לא היה נוטע הבורא במדות האדם אהבת שאר דברים, ואלו היה הדבר כן, היה אפשר לבראו מיסוד אחד, ושיבראנו גורה אחת, יהיה בורא כן שאר כל הנמצאות ויהיו על הענין הזה. הלא תראה שחלקי הפעלים לא יכשר בהם השתמש דבר אחד לברו, כל שכן כלליהם. ומזה אלו בנה בונה בית מאבנים בלבד או מעצים בלבד או ממחצלות בלבד או ממשמרים בלבד, לא יהיה תקון כמו שיהיה, אם היה בונה מאלה מקובצים. ודומה לזה יאמר בחבשיל ובמאכל ובמשחה ובמלבוש ובשמוש ושאר החפצים. ואיך לא יפתח האדם עיניו כשהוא רואה כל אלה החלקים אינם הווים מדבר אחד, והם הוכנו לו לשמשו ולתקנתו, כל שכן עניני נפשו ומדותיה:

וצריך שאבאר כי חרושי הבחירה הזאת אין רעתה מעטה, אך היא גדולה. כמו שאני מדמה ואומר, מהם מי שבחר לשוט בהרים, והוציאו זה השגעון, ומהם מי שבחר הרבות האכילה, והוציאתו אל המחורים. ומהם מי שבחר הנקמה, ונקם מעצמו. ומה שדומה לענינים האלה, ממה שאני עתיד לבארו באמצע המאמר הזה בעזרת האל:

אבל אקדם הנה ואומר, כי על כן צריכים לחכמה בהנהגת האדם ומהלכיו תמיד, כמו שאמר (משלי ז') בהתהלךך תנחה אותך. והשרש בשער הזה, שיהיה האדם מושל במדותיו, ושולט במה שיאהבהו וישנאהו. כי לכל אחד ממה שהוא אוהב ושונא, מקום ראוי שישתמש בו. וכאשר יראה המקום אשר ראוי להשתמש בו במדה ההי' ישלחנה בשיעור עד שישל'

המעשה ההוא, וכאשר יראה המקום אשר ראוי לעצור המדה
 ההיא, יעצרנה עד שיעבור מעליו הרוח ההיא. וכל זה בישוב
 ויכולת לפשוט בעת שירצה. ולתפוש בעת שירצה, וכמ"ש
 (סס י"ז) טוב ארך אפים מגבור ומושל ברוחו מלוכד עיר.
 וכבר הקדמתי קודם זה כי לנפש שלשה כחות, התאוה והכעס
 וההכרה. וכח התאוה הוא אשר יביא האדם לכסוף למאכל
 ולמשחה ולמשגל, ושוייטבו בעיניו המראים הנאים, והריח הטוב,
 והמשושים הרכים. וכח הכעס, הוא אשר יביא האדם אל
 התגברות והשררה, והעזר לאחרים, והנקמה והגאווה והענות,
 והרומה לזה. אבל כח ההכרה הוא אשר ידין על הכחות
 האחרים. ואי זה מהם ידמה האדם או ענף מענפיהם או
 יתעסק בכח ההכרה להתבונן בהם ולבחנם, ואם יראה אחריתו
 וסופו נצול' מפגע, או ייעץ בו, כ"ש שתהיה אחריתו משובחת.
 ואם יראה בצד מצדדיו פגע מן הפגעים, ייעץ בעויתו. וכל
 אדם שיקים השער הזה, וימשיל הכרתו על תאוותו וכעסו, יהיה
 במוסר החכמים. כמ"ש (סס ט"ו) יראת יי' מוסר חכמה.
 וכל אדם שימשיל תאוותו וכעסו בהכרתו, לא יהיה איש מוסר.
 ואם יקרא ענינו זה מוסר שלא כדין, הוא מוסר אוילים.
 כאשר אמר (סס ח') ומוסר אוילים בוו. ואמר עוד וכעכם אל
 מוסר אויל (סס ז):

וכיון שהקדמתי המאמר הזה, שהצורך מביא אל חכם,
 שיסדר לנו האהבות והשנאות איך נתנהג בענינם; ואמר,
 שמצאתי החכם שלמה בן דוד שהתעסק בזה, להודיענו מה
 הוא הטוב; ואמר, (קבלת ח') ראיתי את כל המעשים אשר
 נעשו תחת השמש והנה הכל הבל ורעות רוח. אינו רוצה
 באמרו הכל הבל ורעות רוח, קבוצ המעשים והתחברותם; כי
 הבורא המציאם. ואין חכם אומר כזה על מה שהמציאו בוראו
 הכל הבל; אבל רצה בזה, כי כל מעשה שיקחוהו בני אדם
 לברו, כלומר כי כל אחד מן מעשי האדם כאשר יעשהו נפרד,
 יהיה הבל ורעות רוח. ובהפרד אמר עוד (סס) מעוות לא יוכל
 לתקון. וכל אחד מעוות מהתקן מקצר מהשלם, אבל בהתחברותם
 לא יהיה חסרון כי אם שלמות ותמימות. ומחוק הפרוש
 הזה שהוא כן, שהראה שלשה שערים מאהבות העולם, וגור
 על כל אחד שהוא הבל, ופירושו השאה; כאמרו (ירמי' כ"ג)

מהבילים המה אחכם . משיאים אתכם , ואמרו (תכליס ס"ג) ובגול אל תהבלו . ותחלתם שיתוחד בחכמה לבדה ויעזוב שאר האהבות , אמר בזה (קסלת א') ואחנה לבי לדעת חכמה . וזכר העלה בו , כי כל אדם כפי שתרבה חכמתו ירבה מכאובו , כאשר יגלו לו ממומי הדברים מה שהיה במנוחה קודם הגלותם לו ; והוא מה שאומר (סס) ויוסיף דעת יוסיף מכאוב . ואחר כן שנה בשמחה ובשחוק בלבד , ואמר אם ישים האדם דעתו לפנות אליה ולהשגיח עליה , יהיה לו זה גם כן הבל , כמ"ש (סס ז') אמרתי אני בלבי לכה נא אנסכה בשמחה וראה בטיב . וזכר העלה בו מה היא , כי האדם בעת ההיא מרגיש מעצמו בעת השחוק והשמחה פחיתות וגנות , וכבר נכנס במדות הבהמות ; והוא אמרו (סס) לשחוק אמרתי מהולל ולשמחה . ואחר כן שלש בישוב העולם , והודיע כי העסק בו גם כן הבל , כאמרו (סס) הגדלתי מעשי בניתי לי בתים נטעתי לי כרמים עשיתי לי גנות ופרדסים . ושאר מה שספר ממעשיו עד סוף הפרשה , וזכר העלה בשנאתו את כל זה ; שיניחנו לאדם שיהיה אחריו , ותהיה יגיעתו לריק . כמ"ש (סס) ושנאתי אני את כל עמלי שאני עמל תחת השמש שאניחנו לאדם שיהיה אחרי . וכאשר ספר אלה השלשה שערים , פסק לזכור שאר האהבות העולם שלא ימנעו זה ממה שהוא צריך לדבר ולצוות , אך רמו בתוך השערים האלה , להשוות בין אלה השלשה ; והוא שנחעסק במעט מן החכמה ומן התענוג , ולא יניח לעיין במה שהוא הטוב , כמו שאמר (סס) תרתי אני בלבי למשוך בין את בשרי :

ועלה ברעתי (יישירך האלהים) לקבץ משרשי אלה האהבות שלשה עשר , ואזכור מה שידעתי ממה שהביא כל עם לבחור העסק בכל אחד מהם לבדה כל ימיהם , ואחר כן אבאר אי זה דבר הניחו ועזבו מהענין ההוא , ואזכור בכל אחד מהם המקום אשר ראוי להשתמש בה אשר לו נברא והושם , ואקבץ כלל ממה שאניח כל הפץ בכל שער , יהיה הקבוץ ספר פרישות שלם , ואספרם מתחלה ואומר , כי משרשי האהבות שלשה עשר ; הפרישות , והאכילה , והמשגל , והחשק , והבנים , והיישוב , והחיים , והממון , והשררה , והנקמה , והעבודה , והחכמה , והמנוחה . ואחר כן אראה לשכל אחד אחד , ואזכור

לו לפני החפץ בו, ואכתוב מה שראוי מן הפרישות בו, ואיה
מקומו הראוי לו. ואומר בראשון:

שערי הפרישות. ראו אנשים כי אשר ראוי להתנהג בו
האדם בעולם הזה, הפרישות וההליכה על ההרים ולבכות
ולספור ולהתאבל על העולם הזה. ואמרו חויבנו זה מפני
שהוא עולם כליה מתהפכת באנשיה איננה קיימת. בעוד שיהיה
האדם שמה בו שמה בהשקט ובשלוה תתהפך עליו ותהיה
שמתו אבל, וגדולתו שפלותו, והצלחתו עמל. כמ"ש (איוב כ"ז)
עשיר ישכב ולא יאסף עיניו פקה ואיננו. תשיגהו כמים בלהות.
ישארו קדים וילך. ואלו היה האדם משתדל בכל כחו להתחכם
תנצחהו אולתו, או להנקות ינצחהו טנופו, או להיות בריא יחלהו
מוגו, או להלכב יכשילהו לשונו. כמ"ש (סס ט') אם אצדק פי
ירשיעני חם אני ויעקשני. ואין בן אדם שידע מה שיתחדש
עליו מחולי ופגע ושכול ודאגה וחסרון ושאר הפגעים, וכמ"ש
(משלי כ"ז) אל תתהלל ביום מחר כי לא תדע מה ילך יום. וכל
אשר יוסיף ממנו יהיה יגדל צמאו, וכל אשר יוסיף להחזיק בו
ינתק מבטחו. כמ"ש (איוב ה') אשר יקוט כסלו ובית עכביש
מבטחו ישען על ביתו ולא יעמוד יחזיק בו ולא יקום. ואין
ענינו בו כי אם בזיוף ושקר וכזב כל ימיו; וכמ"ש (תהלים ל')
ורבהם עמל ואון. וכמה גבורים השח השפיל, וכמו שאמר
(סס ט"ו) אשתוללו אבירי לב. וכמה גדולים הכניע וחלל,
כמ"ש (ישעי' כ"ג) לחלל גאון כל צבי להקל כל נכבדי ארץ.
וכמה מיחל טובי המירה לו ברע, ופתח עניו לראות באורה
והחשיכה בפניו כמ"ש (איוב ו') כי טוב קויתי ויבא רע. ונשען
בדאגותיו על האדם הזה, והשליך עליו חולשתו, וכמ"ש
(תהלים פ"ח) עלי סמכה חמתך. ואנה העונות והחטאים
והחשבון והיסורין וההבדל בינו ובין אלהיו? עד שישוב לו כטורף
באפו, וכאכזרי אחרי הרחמים, כמ"ש (איוב י') כשחל תצורני
ותשוב תתפלא בי. ואמר עוד (ישעי' י"ג) הנה יום יי' בא אכזרי
ועברה וחרון אף. ואמרו צריך למאוס בעולם הזה ולא יבנה
בית ולא יטע, ולא יקח אשה ולא יוליד, ואל ישכן עם מי שבוחר
במעשים האלה, שלא ירגילו אותו ותרבק בו ממדותם; אבל
יתבודד בהרים, ויאכל מה שימצא מהצמח, עד שימות בדאגה
ובאבל:

והסתכלתי במה שאמרו העם הזה ומצאתיו רובו אמת,
 אך טעו בעויבת הישוב ובני אדם. כי עובו זכרון מה שלא
 יוכל אדם לעמוד בלעדיו מן המזון והכסות והמחסה, וגם הניחו
 זכרון נפשם כי עובו לישא נשים, וכרות הורע אלו היה טוב היו
 מתנהגים בו בני אדם כלם ובטל מין המדברים, ובבטולו
 תבטל החכמה והתורה ויום הדין והשמים והארץ: ותהיינה
 הנפשות בסכנה בין החיות והאריות והנחשים והחום והקור
 והפגעים. ואיה עבי הטבע והשגעון וטרוף הרעת בהעדר המאכל
 הטוב והמים הקרים והפסד הדם והמית המרה השחורה עד
 שיצטרכו אל אנשי הישוב לרפוא אותם שיועיל להם, ואפשר
 שלא יועיל. והיו משתוממים האנשים מבני אדם עד שיחשבו
 שיהרגו אותם. ויש שישנאום על היותם מוחזקים אצלם לרעים
 וחטאים עד שיתירו לעצמ' שפיכות דמם. ויש שישובו כמדוח
 הבהמות ויצאו מן האנושות, כמו"ש (איכס ד') בת עמי לאכזר
 כיענים במדבר. ואמר (איוב ל') בערוץ נחלים לשכון חורי עפר
 וכפים בין שיחים ינהקו. ויפסידו נפשם לגמרי, אבל הפרישות
 טובה לאדם כשיתנהג בה במקומה, והוא כשיודמן לו המאכל
 והמשחה האסור והמשגל האסור והמזון האסור, ישלה המדה
 הזאת עד שתרחיקהו מכל זה, כמו שאמר (קקלת א') כי
 מה הווה לאדם בכל עמלו כי כל ימיו מכאובים וכעם עניניו:
 השני שער האכילה והשתיה. ראו קצת בני אדם כי
 הראוי שיתנהג בו האדם שער האכילה והשתיה. ואמרו כי
 המזון בו קיימת הגופים והנפשות, ועם זה יש בו ערבות גדולה
 והוא סבת גידול הגופים ורבויים והעמדת הורע. והנה אתה
 רואה האדם יצום יום אחד יחלש אור עיניו ושמעו ומחשבתו
 וזכרונו ורעיונו, וכאשר יאכל ישובו כל כחותיו כבתחלה, ויש
 עת שירעב ויכפור באלהיו, ולא יבין מה שיתפלל אליו. והנה
 אתה רואה ישוב הארץ כלו איננו מושם כי אם במקום הנהרות
 בעבור הורע ושתות המים, וכן מס המלכים וכן מתנות החילים.
 ואליהם יגיע המשל באמור כל אדם זה לחמי. ותראה מבטיחים
 הספרים בהם הצדיקים כאמרום (שמות כ"ג) ועבדתם את יי
 אלהיכם וברך את לחמך ואת מימך. וכן (ויקרא כ"ה) ועשתה
 הארץ פריה ואכלתם לשבע. והדומ' לזה הרבה, ושכל אירוסין
 וחתונ' ולידה ומילה וברית ומועד וחנוך לא ישלם דבר מהם כי אם

בו, וכן החברה והרעות בין האוהבים. ואמרו היין מראהו
 נחמד וריחו טוב ומעמו ערב, ישי' הדואג שמה, והכילי נדיב,
 ורך הלבב גבור. וכבר קבצם הפסוק בשבה, באמרו (תסליס ק"ד)
 ויין ישמה לבב אנוש להצהיל פנים משמן וגו'. והחבוננתי
 במאמרם זה ומצאתי רובו טעות, ועוד כי הם הביטו אל טובותיו
 ולא הביטו אל רעותיו. והוא שרוב המאכל גורם הקבסה
 ומככיר האיברים, וממלא הראש והעינים, ומביא לידי גיועה
 בהרבותו. וישיב הלב נמהר וישנה מדות האדם ויטה אל תאות
 המאכל ולהרבות הממוץ עד שלא יזכר השבע, וידמה למדות
 הבהמות והכלבים. וכמ"ש (יסעי' ל"ו) והכלבים עוי נפש לא
 ידעו שבעה. גם ישוב כמו האש אשר מה שיובא אליה תאכלנו
 מבלי הרגש כמו שאמר (סס ט') ויהי העם כמאכולת אש. גם
 ישוב כמות אשר יאסוף אליו כל הבריות ולא יאמר די. כמו
 שאמר (חזקוק ז') אשר הרחיב כשאל נפשו והוא כמות ולא
 ישבע. גם ישוב כארבע סבות ההסרון והם האש והמים והמות
 והעקר, כמו שאמר (משלי ל') לעלוקה שתי בנות הב שאל
 ועוצר רחם ארץ לא שבעה מים ואש לא אמרה הון. עד שתהיה
 עינו רעה במי שיאכל ממני חלת לחם אפילו אם יהיה עשיר.
 ואם יראה לו זה יהיה בלי לב וכמו שאמר (משלי כ"ג) כי כמו
 שער בנפשו כן הוא אכול ושחה יאמר לך ולבו בל עמך. וכאשר
 יראה זה ממדותיו ימאסוהו המלכים וגדולו בני אדם ומשכילהם
 ולא ישובו עמו. כי כאשר יאכל ימהר, ואם יראה חתיכה טובה
 יקפוץ עליה, והוא ראשית מי שישלח ידו לאכול ואחרית מי
 שישאנה, ועינו אל מה שיבא מן המאכל מאשר לבו אליו.
 וכמו שאמר (סס) כי תשב ללחום את מושל בין חבין את אשר
 לפניך ושמת שכין בלועיק. ועוד כי יכוין להפנות עד שיוכל
 לאכול שנית מהתאוותו לו, וכאלו הוא משפך שופך מלמעלה
 ויורד מלמטה וכמ"ש (יסעי' כ"ח) כי כל שולחנות מלאו קיא
 צואה בלי מקום. ועוד כי בא להקיא מרוב המאכל כאשר
 לא תכילנו האצטומכא כמ"ש (משלי ל"ג) אכלת חקיאנה. ואיה
 עבי הלב עד שיעזוב תורתו וישכח אלהיו, כמו שאמר (ססע י"ג)
 כמרעות' וישבעו שבעו וירם לבם על כן שכחוני. ושכחו ממעשה
 היון נגוב המוח אם ישתהו חי, והרטבתו אם ישתהו מווג. ואיה
 התגברותו על השכל והפסדו את החכמה, וכמו שאמר (משלו כ')

לץ היין הומה שכר כל שוגה בו לא יחכם. ואיה הרפותו את הגידים והרעשה והמית הדם וקדחת הדם והמורסות והסמטות, וכהות שטה האצטומכא והכשת הכבר וגריד' שריקת המעים והמכאובים הגדולים. וכמו שאמר (סס כ"ג) למי אוי למי אבוי למאחרים על היין. ואיה העברות והתועבות ליפות כל גנות והתר כל איסור, והוא מתהלך בגוף האדם מעט מעט, וכמו שאמר (סס) ואחריתו כנחש ישך וכצפעוני יפריש עיניך יראו זרות. ואיה הריגת הנפש והמכות והמאסר והכבל והענש הלא בו. ואיה כל דרכי האונאה והתחבולות והאבדן כי אם בו, ומי שהרגיל את עצמו לסמוך על המאכל והמשתה מהתירם ולא יגיע אליהם יקחם מאשר ימצא. כמו שאמר (סס ד') כי לחמו להם רשע ויין המסים ישתו. אבל הם טובים לאדם לקחת מהם מעט כפי מה שיעמיד גופו. כמ"ש (משלי י"ג) צדיק אוכל לשובע נפשו. וכאשר יראה בשכלו מקום לזה ישלח תאות המאכל והמשתה, וכאשר יהיה לו מזונו יעצרנה:

השלישי שער המשגל. ראו אנשים כי המשגל ראוי שיהיה נבחר על כל אהבות העולם, וכי יש לו ערבות יותר גדול מכל ערבות שבעולם; כי לכל יש דבר שיעמוד במקומו, וזה אין דבר שיעמוד במקומו. והוא מוסיף בשמחת הנפש ויחזקנה, ומקל מלאות כל שכן מן הראש ומן המוח, והוא מניח כעס האדם ומעביר מעליו הדאגות, ומועיל מחלי המרה השחורה הנקרא מלאנכוליא. והגדול שבדברים שהוא סבת היות האדם המדבר החכם, ואין סבת התחברות בני האדם ורעותם כי אם בו; ואלו היה דבר מגונה היה הבורא מונע ממנו נביאיו ושלוהיו. הלא תראה כי קצתם אמר הבה את אשתי (בראשית כ"ט) מאין בשת, ואחר אמר ואקרב אל הנביאה (ישעי' ח') מאין הכלם. וחקרתי דברי אלה ומצאתי בהם טעות, ועוד כי הניחו נזקיו וגנותו מהם; כי הוא מזיק לעינים ומסיר תאות המאכל והמשתה, ומפיל הכח. והרבה פעמים מביא השחפת וכאב החלצים וחלל הבטן, והורס הגוף ומכלהו מהרה וימהר הזקנה. ובו נאמר (משלי ל') אל תתן לנשים חליך. ואיה טרדת הלב ובלבול הדעת ועמימות העינים והמית הנפש כי אם עמו. וכמ"ש (סוטע ד') זנות יין ותירוש יקה לב. ומי שלבו עליו לא ינוח להב אשו כי אם בעת הגעתו אל הפצו בלבד, וכאשר יעשה הפצו

חבער אשו כבתהלה. כמ"ש (טס) כלם מנאפים כמו תנור
 בוערה מאופה. ואיה הטנוף והלכלוך, עד אם ירגיש ויהיה
 לו מעט דעת, יהיו שלמותיו מתעבים אותו, אפילו אם התרחץ
 כל ימיו. כמו שאמר (ליוז ט) אם התרחצתי במי שלג וגו' אז
 בשחת הטבלתי ותעבונני שלמותי. ואיה התרפה והבון והנגע,
 ומה שישאר זכרו עד אחרית הימים וסוף הזמנים. וכמו שאמר
 (משלי ו) נואף אשה חסר לב וגו' נגע וקלון ימצא וחרפתו לא
 תמחה. ואיה שיחשוב כל בני אדם עורים וחרשים עד שיחשוב
 כל גנות בגלות, ויחשוב שאינם יודעים. וכמו שאמר (ירמי י"ג)
 נאופיך ומצהלותיך זמת ונחך. ואיה שישים ביתו מעון לכל
 לץ ולכל נואף ולכל לסטם ומשחית ואיננו שוער. וכמו שאמר
 (טס כ') ואשביע אותם וינאפו ובית זונה יתגודדו. וגורם לעצמו
 ולבניו שלא יהיה לו בן כשר, כמו שגרם הוא לזולתו מעצמו
 בזה, שהוא מדה כנגד מדה. וכמו שאמר (ליוז ל"ח) אם
 נפתח לבי על אשה, תמחן לאחר אשתי ועליה יכרעון אחרין.
 ואין התאוה הזאת טובה לאדם כי אם להקים בה זרע. וכמו
 שאמר (נח ט') ואחס פרו ורבו. וישלחנה בדעת בעת שהוא
 האויה, ויעצרנה מהרבות:

הרביעי שער החשק. השער הזה ואם הוא גנאי לזכור
 איננו יותר מגונה מדעות הכופרים, אעפ"כ זכרנום להשיב
 עליהם, ויסור הספק מן הלב, כן נזכור את זה גם כן להשיב
 עליו, ויסור ספק מן הלב. יש אנשים שרואים שהחשק טוב
 מכל מה שיתנהג בו האדם, וחושבים כי הוא מוכך הרוח
 והמוג, עד שתשוב הנפש זכה צפה על הגוף מוכותה, ושהוא
 ענין דק עד מאד, ומשיבים אותו לפעולת הטבע, ואומרים כי
 הוא משך נצוק אל הלב, תחלתו ההבטה, ואחר כן תוחלת,
 ואחר כן קביעות, ואחר כן יעוררוהו משכים אחרים ויחקיים.
 ועלו מזה למעלה, עד שהשיבו אותו לפעולת הכוכבים. ואמרו
 כשדוהו מזלות בני אדם שוים, מביאים זה אל זה משליש או
 משתות, וימשול על שני חלקי אהבתם כוכב אחר מחייב
 ביניהם האהבה והחברה. גם עלו מזה עד שאמרו שהוא פעל
 הבורא יתברך. ושענו שהוא ברא רוחות הנבראים ככדורים
 עגולים, וחלק אותם לשנים, ומשים כל חלק באדם אחר,
 ובעבור זה כשימצא כל חלק את חלקו הוא נתלה בו. גם עלו

מזה עד ששמוהו כמו חובה, ואמרו כי נסו בני אדם בשער
 הזה, כדי שידעו כניעת האהבה ויכנעו לו ויעבדוהו. העם הזה
 בכל מה שזכרו, פתאים אין בהם דעת. וראיתי להשיב עליהם
 בשער הזה בתחלה תשובה נראית במה שכובו, ואחר כן אראה
 להם הפך מה שנתלו בו. ואומר כי מה שאמרו על הבירא,
 לא יתכן שינסה האדם במה שהוהיר ממנו. וכמ"ש (איוב כ"ד)
 ואלוה לא ישים חפלה. ועוד כי לא אל הפך רשע אתה
 (תסליס ס') אבל ענין חלוק הכדורים אשר נתלו בו, כיון
 שהשיבונו על מי שאמר בקדמות הרוחניים, ובארנו כי נפש
 כל אדם היא נבראת עם השלמת צורתו, בטל השער הזה
 ושביר. ומה שטענו מצד הכוכבים מהפקת שני המזלות ושני
 החלקים, אלו היה כמו שאמרו לא היה נמצא ראובן שאוהב
 את שמעון שלא יהיה שמעון אוהב אותו מפני שהם שוים,
 ואין אנחנו מוצאים הדבר כן. ומה שזכרוהו כי ההתחלה הבטה
 ואחריה נפילת התחלת בלב, אומר כי על כן צונו בוראנו
 שנשיב לעבודתו העין והלב יחד. וכמו שאמר (משלי כ"ג) תנה
 בני לבך לי ועיניך דרכי תצורנה. והוהירנו מהשיבם להמרותו,
 באמרו (צמדזר ט"ו) ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם.
 ואין זה כי אם עד שיקבע הענין הזה בלב ויתפשהו וימשול בו,
 ומקצר האדם הוא ממאכלו וממשתהו ומכל תקנותיו, עד
 שימק בשרו וידל גופו וישלטו בו החלילים ההדים. ואיה הלהב
 והגויעה והיגון וההמיה, ונדנדור הלב וההתעלפות והקיצה
 והאסטנינות, וכמ"ש (סוטע ד') כי קרבו כתנור לבם בארבע.
 ויש שיעלה זה אל המוח ומחליש הראות והמחשבה והזכרון.
 ויש שמבטל ההרגשה והתנועה, ואפשר שיראה חשוקן פתאום
 ויגוע ותתעלם רוחו בגופו ארבעה ועשרים שעות, ושמא יחשבוהו
 למת ויקברוהו. ואפשר שיבינו אליו או שישמעו זכרו ויתאנה
 אנתה שימות בה באמת. ויהיה המשל אמת, כמ"ש (משלי ד')
 כי רבים חללים הפילה ועצומים כל הרוגיה רגליה יורדות מות.
 ואיך ידוה האדם אסיר הוא ודעתו, עד שלא ידע לעצמו אלוה
 ולא ענין ולא עולם זה ולא עולם בא זולתו. וכמ"ש (איוב ל"ו)
 וחנפי לב ישימו אף. ואיה הכניעה והעבודה לו ולכל הנלוים
 אליו, והישיבה על הפתחים והשקידה על כל נוח, וכמו שאמר
 (ירמי ג') שאי עיניך על שפיים וראי איפה לא שכבת על דרכים

ישבת להם. ואיה ההליכה בלילה והעמידה בשחרית, וההסתרות מכל חי, פן יפגעו וימותו מיתות רבות בכל כלימה וכלימה; וכמו שאמר (ליוצ כ"ד) ועין נואף שמרה נשף לאמר לא תשורני עין. ואיה הריגת החושק או החשוק או אחת מן הכחות הנלוות אליהם, או אותם ואת הנלוים אליהם, ושמו רבים מבני אדם עמם. וכמו שאמר המשל, (יחזקאל כ"ג) כי נואפות הנה ודם בידיהם. ואם יגיע יום מן הימים אל מה שבקש, ויגיע לתולדת מה שבעבורו חייבה נפשו כל הצער ההוא, תשוב מתחרטת מתעבת מואסת למי שהיתה אוהבת יותר מאהבתה אותו. וכמו שאמר (ס"ב י"ג) וישנאה אמנון שנאה גדולה מאד. ויכיר האדם כי מכר נפשו ותורתו וכל הרגשותיו ושכלו אחר נפול החץ אשר אין לו השבון. כמו שאמר (משלי י"ז) הולך אחריה פתאום וגו' עד יפלה חץ כבדו. ואין הענין הזה טוב כי אם באשתו של אדם שיאהבה ותאהבהו ליישוב העולם, כמו שאמר (סס כ') אילת אהבים ויעלת חן דדיה ירווך בכל עת באהבתה תשגה תמיד. ויראהו האדם לאשתו בשכל ובכשרות, כפי אשר תנעם חברתם בה, ויעצרנה מזולת זה בגבורה ויכולת:

החמישי שער קבוץ הממון. ראו אנשים כי הטוב שיתנהג בו האדם בעולם הזה, הטורח בקבוץ הממון, והשלמת הדברים. מהם מה שאמרו כי המאכל והמשתה והמשגל אשר בהם תקנת הגוף לא יושגו כי אם בו, וכן בו יהיה המקח והמזכר והנישואין. וכל עסק שיהיה בין בני אדם בו יהיה, עד שהמלכים לא ימליכום כי אם בו, ואין מקבצים החילים וכובשים המבצרים כי אם בעבורו, ולא יחפרו המוצאים המטמונים, כי אם להוציא אותם מהם, ואין ההליכה אל בתי העשירים וחלות פניהם כי אם בעבורו, ואין הנדבות והכבוד והצדקה וההודות כי אם להם; וכמ"ש (משלי י"ט) רבים יחלו פני נדיב. ומשלח בגוים רבים (דברים ט"ו). וזאת הממשלה בממון; וכמו שנאמר (משלי כ"ב) עשיר ברשים ימשול. והסתכלתי בדבריהם וראיתי, שהטוב ממנו הוא מה שיבא לאדם מבלי טרח ועמל, אבל מי שישתדל לדרשו, הוא ביגיעה ובמחשבה ובקוצר הרוח ובנדודים בלילה והיגיעה ביום, עד שאם יגיע למה שירצה ממנו, לא תחישב שנתו לעתים רבות; וכמו שאמר

(קללת ה') מחוקה שנת העובד אם מעט ואם הרבה יאכל והשבע לעשיר איננו מניח לו לישון. וכאשר ישימהו האדם כונתו ימשול בו ויתאוהו, כאשר זכרתי בשער האכילה והשחיה, שיהיה כאש וכמות וכעוצר רחם גם יותר מהם; כמו שאמר בזה (משלי ל') שאול ואבדון לא תשבענה ועיני האדם לא תשבענה. ואיה המריבה והתגרה והשנאה והמלחמה, כאשר יעשו הזאבים והכפירים עד שיטרפו טרף; וכמ"ש (נחום ב') אריה טורף בדי גרותיו ומחנק ללבאתיו וגו'. ואיה סבל צעקת היתומים והאלמנות והעניים ושאר העשוקים, ואיננו פונה אליהם, כי אם מי שיאהב קבוץ הממון. וכמ"ש (קללת ד') והנה דמעת העשוקים ואין להם מנחם. ואיה לקיחת הממון והפסד הכבוד ואבוד האמונה וגלות כל מסתור; ובו אמר (הושע ז') ונגלה עון אפרים ורעות שומרון כי פעלו שקר וגנב יבא פשט גרוד בחוץ. ואיה העברת המועדים ושבועות השקר עד שיעדר הצדק לגמרי; כמו שאמר (ירמיה ז') אבדה האמונה ונכרתה מפיהם. וכאשר יבא לו הממון כחפצו, בוטח בו ושוכח אלהיו וכופר במי שחננו הממון; כמו שאמר (דברים ח') וכסף וזהב ירבה לך וגו' ורם לבבך ושכחת את יי' אלהיך. ויש פעמים רבות שיהיה הממון סבת הריגתו ואבדו, אם בלסטים או בשלטון והדומה לזה, וישאר הוא ובניו חסרי כל; וכמו שאמר (קללת ה') עושר שמור לבעליו לרעתו כאשר יצא מבטן אמו גם זו רעה חולה. ואם ישאר בידו עד עת מותו, ישא האב עון הממון עמו אל הקבר, ויסבול אשמתו; כמ"ש (יחזקאל י"ח) כי עשק עושק וגו'. ויניח לבן פחות אשר לא יהיה לו ברכה; כמ"ש (משלי כ') נחלה מבוחלת בראשונה ואחריתה לא תבורך. אבל הושם האדם לאהוב הממון לשמור מה שחננו הבורא ולא יאבדהו לזולתו; כמו שאמר (טס י') ברכת יי' היא תעשיר ולא יוסיף עצב עמה:

הששי שער הבנים. ראו אנשים אחרים שישתדלו בבקשת הבנים, ואמרו שיש בזה שמחה לנפש ומחמד לעין ויששון וגילה, ולולי הבנים לא היו בני אדם ולא יתקים העולם. והם הסגלה לאדם לעת הזקנה, והזוכרים אותו בטוב אחר מותו. ושהחנינה והרחמים אינם כי אם להם, והכבוד והיקר להם. ודי כי כל נכבד מן הנביאים שואל אותם, כאשר

תמצא אברהם אומר (בראשית ט"ו) הן לי לא נתת זרע. ואמרה התורה ויעתר יצחק לוי' לנוכה אשתו כי עקרה היא (סס ל"ה). ואמרה רחל הבה לי בנים ואם אין מטה אנכי (סס ל'). ופעמים מלמדו האב תורת האלהים יתברך ויתעלה וחקיו ומצותיו, יקנה בם שכר; כאשר אמר (יסעי' ל"ח) אב לבנים יודיע אל אמתך. והשתכלתי במה שאמרו וראיתיו נכון בבנים שיחנם הבורא לעבדו כרצונו, ומקום טעות אלה שמחייבים כונת זה השער לבדו מבלי שאר הדברים. ואומר מה תועלת יש בהם אם לא יהיה להם מזון וכסות ומחסה, ומה טוב יש בגדולם אם לא יהיה להם חכמה ומדע? ומה היא חנינתם והחמלה עם העדר אלה הדברים? רק תוספת בצער האבות. והנה הוא יקרם וכבודם שיקוה מהם דבר כשלא יהיה להם הקדמות. ואיה צער ההריון וחבלי הלידה ומה שיקרה מן חליה; וכמו שאמר (בראשית ג') בעצב תלדי בנים. ושמא חמות בעת לדהה וחשוב השמחה לאבל; כמו שאמר (סס ל"ה) ויהי בצאת נפשה כי מטה. ואיה יגיעת האב ועמלו והכנסתו בכל סכנה כי אם על מזון בניו; כמו שאמר (איוב ל"ט) ואפרוהיו יעלעו דם. ואיה צער הגדול והנהגת החלי ותקון הרפואות ושמירת מי השעורים והכנת המשקים, כי אם עמדם ברוב. כל שכן שאחרית הענין למות ולשכול, והוא האוי והאבוי; כמו שאמר (סוטע ט') כי אם וגדלו את בניהם ושכלתים מאדם. ואם יחיו, הפחד ממה שיהיה שיהדשוהו הזכרים מהם איננו מניח לו לישון; וכמ"ש (משלי י"ט) משרד אב יבריה אם בן מביש ומחפיר. ופחד ממה שיתחדש על הנקבות מהם הוא כלימת עולם וחרפת פנים; כמו שאמרו הבותינו מפחדה לא יישן בלילה. והכלל אם יהיו ממרים תאבד התוחלת, כל שכן אם יהיו מרעים. ועליהם אמר (סס ל') דור אביו יקלל ואת אמו לא יברך. אבל שם האב לאהוב את הבנים להחזיק במה שחננו בוראו בהם ולא יקוץ בהם; כמו שאמר (תהלים קל"ז) הנה נחלת יי' בנים שכר פרי הבטן:

השבועי שער ישוב העולם. ראו אנשים אחרים כי ישוב טוב בכל מה שיתעסק בו האדם, ואמרו כי ישוב הבית הוא דבר שצריך, כי לולא הוא לא היה לאדם מקום יהיה לו מחסה מן החום והקור, ויתקבצו אליו כל הנלוים אליו. אך ישוב השרות צרכם למזון, שאי אפשר לעמוד בלעדיו. וכלם

מחדשים לאדם השמחה, ורחב הלב וההריוצות והגילה; וכמו שאמר (קס"ה) ויתרון ארץ בכל הוא מלך לשרה נעבד. ובישוב ובנינים מתפארים המלכים והשרים; כמו שאמר (ל"ג) עם מלכים ויועצי ארץ הבונים חרבות למו. ובכמו זה יעד המאמינים, כמו שאמר (דכ"ו) ובתים מלאים כל טוב אשר לא מלאה. והתבוננתי בעצתם ומצאתים שטעו, כאשר חייבו עויבת כל הדברים והתעסק בשער הזה, ואיך יוכל אדם לישב מאומה מכל זה, כי אם בחכמה ועצה וביריעת המדות והשערים. ואם לא יהיה באמצע מדע רחב לא יגיע דבר מהמבוקש הזה, ואם יטריח אדם עצמו בשער היישוב, יפול ביגיעה ובעמל והדאגה והתוהו והוצאת המזון משלו ומשל אחרים, מתאוותו להשלים מה שהחל ממנו; וכמ"ש (ירמ' כ"ג) הוי בונה ביתו בלא צדק ועליותיו בלא משפט ברעהו יעבוד חנם. ואם ישלים מה שהחל, ויראה בו דבר שלא יישר בעיניו, לא ישוה כל מה שטרה בעיניו מאומה, ויהיה עמלו ויגיעתו לריק; וכמ"ש (מלכ"א ט') ויצא הירם מצור לראות את הערים אשר נתן לו שלמה ולא ישרו בעיניו. ואיה היגון המחמיר וקוצר רוח כי אם עמו. ואיה קנאת בני אדם וכעס המלכים והבאת הפגעים כי אם עמו, וכמ"ש (עמוס ה') בתי גוית בניחם ולא תשבו בם. ואם יהיה הישוב שדות, לא יצמחו נטעיהם כרצון האדם; אך הם צומחים כרצון בוראם והדאגה על זה מתמדת. ואם יעקרו ויעמידו אחרים תחתם תכפל דאגתו והתוהו על העצר המטר יותר גדולה וכן בצמאון ובקוצים ובירקון והארבה והשטף; וכמ"ש (מ"א ח') רעב כי יהיה בארץ דבר כי יהיה שדפון ירקון ארבה. ועול המלכים וחמס עבדיהם עד שיהיה מה שיעשו השדות להם ולא יגיע מהם ליד בעליהם מאומה, וכמ"ש (קס"ה) ברבות הטובה רבו אוכליה ואין יתרון לבעליה כי אם ראות עיניו. ואם יגדל מה שזרע ויאסוף את תבואתו, תהיה כונתו והפצו ביוקר השערים וצוק העתים, עד שיקה מה שיש ביד העניים והדלים. כמ"ש (עמוס ה') לקנות בכסף דלים ואביון בעבור נעלים ומפל בר נשביר. ולא נתנה אהבת היישוב בלב האדם כי אם לתקן בו צרכו בלבד; כמו שאמר (מלכ"א ק"ו) ויושב שם רעבים ויכוננו עיר מושב ויזרעו שדות ויטעו כרמים ויעשו פרי תבואה:

השמיני שער החיים. ראו אחרים כי הטוב שידרוש
 האדם בעולם הזה, ההשגה על אריכות ימי חייו. ואמרו כי
 ארך החיים, בו יגיע האדם אל כל אשר יחפוץ, מעניני התורה
 ועניני העולם. ואם לא ישתדל האדם על זה אז זה דבר
 ישמור. ובה יעדו הספרים באמרם למען יאריכון ימיו (שמות כ').
 למען החיו ימים רבים (ירמי' ל"ה). וסבות החיים אצל אלה התמדת
 האכילה והשתיה, ושלא ירבה במשגל, ושישתדל לשמח את
 נפשו, ושימנע מהכנס בסכנות ובפחדים, כל עניני התורה ועניני
 העולם. ואמת הוא כי הענינים האלה מתקנים הגוף, אבל
 אינם סבות החיים; כי אנחנו מוצאים הרבה מבני אדם הם
 על הענין הזה, והם קצרי חיים. ואחרים בהפך הענין הזה,
 וחייהם ארוכים. ונראה גופים שבנינם חזק, יהרסו מהרה.
 ואחרים בנינם חלוש, יעמדו ימים רבים. ואם היה הענין כאשר
 אמרו, היו המלכים מאריכים ימים יותר מכל אדם, בעבור
 שהם יכלתם על המזונות והתענוג. ועוד אזכור כל מה שהניחו
 בשער הזה, כי האדם כל אשר יאריכו ימיו, ירבו יגוניו ודאגותיו
 וצרותיו. וכמו שאמר (תהלים כ"ה) צרות לבבי הרחיבו. וירבו
 עליו העונות וההטאים, ויאריך השבונם ומנינם, וכאלו הם
 מתחדשים בכל יום; כמ"ש (לפני ג') אכן השכימו השחיתו כל
 עלילותם. ובעוד שהוא בענין הילדות הוא סכל לא ידע מאומה,
 כמו שאמר (משלי כ"ג) אולת קשורה בלב נער. וכאשר יגיע
 אל ימי הנערות יעקק אל ההפסד ואל ההפקר; כמו שאמר
 (סס כ"ט) נער משולח מביש אמו. וכאשר יגיע אל הבחרות,
 יכנס בעמל וביגיעה, וכמ"ש (זס י"ו) נפש עמל עמלה לו כי
 אכף עליו פיהו. וכאשר יגיע אל הוקנה יסור כל מה שהתאוה
 ויהיו חייו לטרה. כמו שאמר (קטלת י"ג) עד אשר לא
 יבאו ימי הרעה והגיעו ימים אשר תאמר אין לי בהם חפץ.
 ויחסר זיוו ולחו והרגשתו וכחותיו, וישוב כעב אשר נמס ממנו
 המטר, ונשאר עשנו היבש אשר אין בו חועלת. כמ"ש אחריו
 (סס) עד אשר לא תחשך השמש והאור והירח והכוכבים
 ושבו העבים אהרי הגשם. ושאר הפרשה עד סופה. והאדם
 הצדיק לא יאהב חיי העולם הזה, כי אם בעבור שהיא מדרגה
 יגיע בה ויעלה ממנה אל העולם הבא, לא בעבור עצמה. ולא
 נחנה אהבתה בלב האדם כי אם שלא ימית את עצמו כשחבא

עליו צרה, כמ"ש (זרלשית ט') אך את דמכם לנפשותיכם אדרוש :

התשיעי באהבת השררה. ראו אחרים הגדול שבמה שמתעסק בו האדם בעולם הזה, הגאווה והגדולה והשררה. ואמרו שהנפש תטה אחרי הגדולה, ותראה שקשה עליה השפלות אל אדם אחד ולהתודות לו, ותמצא השררה מחוקת אותה ומרוממתה ותוסיף לה חריצות והתפשטות. וכן הצווי והאזהרה יערבו לה. ולולא השררה לא היה העולם מסודר, ולא נשלמו תקנותיו. המלכים מנהיגים המלחמות והשמירה, והשופטים ישפטו בין הצנועים מבני אדם, והשוטרים מתקנים העוים שבהם. ובה ברך קצת הצדיקים את קצתם כמ"ש (זרלשית כ"ט) יעבדוך עמים. אבל מה שזכרוהו מסדור העולם בשמירה ובמשפט ובמנוי איננו נדחה, אבל הוא מאמרנו וכונתנו. אך הם שאלוה שאלה נעזרו בו על דעתם, כי סדור העולם לא יהיה כי אם בחכמה, והם הפילו מעלת החכמה ושמוה לשררה לעצמה. וצריך שאזכור מה ששכחו אותו מנוקי הגאווה והשררה, מהם כי האדם כשיתגאה ותגדל נפשו בעיניו, יצא משטתו, ויתגאה על הקרובים והרחוקים, ויראה עצמו כאלו הוא יחיד בדורו, ויבז לעצת כל אדם, ויתעקש וידחה כל מאמר; וכמ"ש (משלי י"ח) לתאוה יבקש נפרד בכל תושיה יתגלע. וחולק על הזקנים במה שנסוהו בארך ימיהם, והכינו אותו ברגילותם ולא ישמע לעצתם ולמצותם; וכמ"ש (סס י"ג) דרך אויל ישר בעיניו. ויפסדו לו עניני עולמו, ומה שיתקנו לו מהם, ויחסם אל כחו ויכלתו והנהגתו והכרתו; וכמו שאמר (ישעי' י') אפקוד על פרי גודל לבב מלך אשור ועל תפארת רום עיניו כי אמר בכח ידי עשיתי וגו'. ועולה מזה לחלוק עם האומנים באומנותם, ויחשבו אותו לפתי וילעגו לו, ולחלוק על החכמים במלאכותם המדעיות, ישחדל לשבור אותם. והכסיל השותק יש לו תקוה ממנו, וכמ"ש (משלי כ"ו) ראית איש חכם בעיניו תקוה לכסיל ממנו. ויבא מזה לדבר במלכים ובשרים ולא תכשר בעיניו עצתם, ולא תישר אצלו הנהגתם. ובו נאמר (סס) חכם עצל בעיניו משבעה משיבי טעם. ויפליג בזה עד שידבר בחכמות הבורא יתב' וידיעתו, וירחיק הרוב בהם ויגנהו; וכמו שאמר (תסליס ע"ג) ואמרו איכה ידע אל ויש

דעה בעליון. ויביאהו זה לבא בכל עמל וסכנה ופחד, מבטחונו כי עצתו חצילהו, והיא הכשילתו; וכמו שאמר (ח'ז' ו') מפר מחשבות ערומים ולא תעשינה יריהם תושיה. ואם לא תשלם לו השררה והמלכות, או יראו מקנאיו ויצמחו משנאיו, אעפ"י שלא ירע להם כי אם התחלה; כמו שאמר (תהלים ל"ט) בלי עון ירוצון וגו'. אבל בתחלת ראותם שמולך עליהם, הפצים להרגו; וכמו שאמר (בראשית ל"ז) ועתה לכו ונהרגו. והוא תמיד לא יאכל כי אם חתום, ולא ישתה כי אם שמור, וכאלו יושב תחת חורו של חרב, וכאלו חייו תלויים בשערה; כמ"ש (ס"א-ל') כי כפשע ביני ובין המות. ויבדילו אנשיו בינו ובין הדין באמת, ויביאוהו אל החשדים ואל הספקות, ויהוקו עליו דברי בני אדם, ותקשה עליו תביעת הבורא אותו; כמו שאמר (הושע ה') ובית המלך האוינו כי לכם המשפט. ולא נטע הבורא ית' בנפש האדם אהבת השררה והגאווה, כי אם בעבור שתכסף בהם לגמול העולם הבא; כמו שאמר (ח'ז' ל"ז) לא יגרע מצדיק עינו ואת מלכים לכסא ויושיבם לנצח ויגבהו:

העשירי שער הנקמה. ראו אחרים כי הטוב במה שמכין האדם בעולם הזה, שינקם מאויביו. ואמרו שהנקמה מסירה הדאגה מהנפש, ויסתלק מעליה היגון אשר היתה בו, ותמצא ערבות במה שהיא רואה באויבה, ותניח מן הכעס ותסיר המחשבה הרבה, ותמנע אויב אחר מעשות מה שעשה הראשון. הלא תראה כי הטוב מה שנאמר למאמינים (ישעי' מ"ח) הן יבושו ויכלמו כל הנחרים בך תבקשם ולא תמצאם אנשי מצותך. והתבוננתי כל מה שזכר והנה הם בו מהבילים, כי כל אשר זכרו לא עשה בנפש המעשה הזה, אלא בעבור שבא לה מאליו, לא עשה הוא בו כלום; אבל כשהיא נופלת בעצה ומחשבה על האויב, היא נופלת בים השחור, ובכל יום תתחדש לה עצה אחרי עצה; וכמו שאמר (תהלים ק"מ) אשר חשבו רעות בלב. וימלא האדם לבו שלא יפגע אדם ולא יחמול ולא יחון ולא יקבל תהנה; וכמו שאמר (משלי כ"ח) נפש רשע אוחה רע לא יחון בעיניו רעהו. ועל הוצאת כל ממונו וכל הונו בנקמה ההיא, וכמ"ש (ישעי' י"ג) הנני מעיר עליהם את מרי אשר כסף לא יחשבו וזהב לא יחפצו בו. ואעפ"י שלא יגיע להרוג האויב ההוא כי אם בהרוג אלף אוהב או בהרוג עצמו, לא ירגיש לזה;

וכמו שאמר (סופטים י"ו) תמות נפשי עם פלשתים. ואעפ"י שלא יגיע אל זה כי אם בעויבת אלהיו ועבודתו, לא יחשוב בזה; וכמ"ש (תהלים פ"ו) ועדת עריצים בקשו נפשי ולא שמוך לנגדם. וכאשר יסבול כל אלה הענינים, אפשר שלא יגיע עמם אל מה שהוא מבקש; וכמו שאמר (מ"ג ג') להבקיע אל מלך ארום ולא יכולו. ואפשר שיהפך עליו חענין ויאבד הוא, וכמ"ש (משלי כ"ו) כורה שחת בה יפול וגו'. ואם ינצל וישלם לו מה שבקש, כבר הפיל נפשו בענש החוק מאת הבורא, אשר לא יצילנו אדם ממנו אלא במחילה מי שהרע אליו; וכמו שאמר (סס כ"ח) אדם עשוק בדם נפש עד בור ינוס אל יתמכו בו. ואיה התקוה לעמוד כנגד הזמן על דעת אנשיו, והתקוה לעמוד כנגד המולות כדברי בעליהם, והתוחלת הנכזבה לעמוד כנגד בורא השמים והארץ כדברינו אנחנו אנשי האמת? והם הושבים כי הם חוץ להנהגתו; וכמו שאמר (תהלים ס"ה) יחוקו למו דבר רע. ואיה שנאת בני אדם ואיבת הברואים, ושיפקיד בלב מה שיקנאו בו על הטובה וישמחו לאירו; וכמו שאמר (סס) ויכשילוהו עלימו לשונם. ולא ימצא דואג לדאגתו ולא כואב למפלתו אלא הכל שמחים לשברו; כמו שאמר (נחום ג') אין כהה לשברך נחלה מכתך כל שומעי שמעך וגו'. ואפשר שיהיה שרש השנאה הזאת מחמם זה ממתנקם באחרונה; כמו שאמר (תהלים כ"ה) ושנאת חמם שנאוני אל תחון כל בוגדי און סלה. אבל נטעה בנפש אהבת הנקמה, לקחת דין הבורא מן המשחיתים בארצות כדי שיתקנו בני אדם; כמו שנאמר (סס ק"ח) לבקרים אצמית כל רשעי ארץ להכרית מעיר יי' כל פועלי און:

האחד עשר שער החכמה. מתלמידי החכמים מי שאמר, כי אין ראוי לאדם להתעסק בעולם הזה בדבר חוץ מן בקשת החכמה; ואמרו כי בה יגיע אל ידיעת מה שיש בארץ מהטבעים והמוזגים, ואל ידיעת הבורא ממה שבשמים מהכוכבים והגלגלים, ויש לה ערבות ותענוג לנפש; כמו שאמר (משלי ז') ודעת לנפשך ינעם. ורפואה שתרפא אותה מהסכלות; כמו שאמר (סס) רפאות ההי לשרך. וכאלו היא הנאתו כמוזון; כמו שאמר (סס) ושקוי לעצמותיך. ועינו בה כבדולה וכפנינים על המלכים; כמ"ש (משלי ה') כי לויית חן הם לראשך וענקים לגרגרותיך.

ומי שאיננו מכיין אליה ולא מבינה, כאלו איננו מבני אדם; וכמו שאמר (תהלים כ"ח) כי לא יבינו אל פעלות יי' ואל מעשה ידיו. ומצאתי כל מה שאמרו אמת, אבל מקום הטעות בו הוא מה שאמרו שלא יתעסקו בדבר זולתה, ואם לא יתעסקו עמה במזון ובמחסה ובמסתור חבטל, כי אין עמידה זולתם. ואם ישליך את עצמו בצרכיו אלה על אנשים אחרים, יהיה נבוה ואין סומכין עליו ולא מקבלים דבריו; וכמ"ש (קללת ט') וחכמת המסכן בזויה, ודבריו אינם נשמעים. ואם יספיק לו המזון העבה היבש, וינהיג עצמו בו ויעבה טבעו ויכער, חבטל זכות החכמה ודקוּתה; וכמ"ש (משלי כ"ה) תפוחי זהב במשכיות כסף דבר דבור על אפניו. הלא תראה בני ישראל במדבר, זנס הבורא במזון דק רוצה לומר המן כדי שילמדו החכמה; כמו שאמר (שמות ט"ז) ויצא העם ולקטו דבר יום ביומו למען אנסנו הילך בתורתו אם לא. וראה עוד בני לוי שהיה חלקם אחר משלש עשרה מן התבואה, מפני שהם שבט משלש עשר שבטים, ושם להם המעשר, כדי שישומו מזונם דק. ואלו היו מסכימים בני אדם על מה שאומרים אלה, בטלה חכמת היצירה בהכרת הזרע ובעזיבת הנשואין. ואלו היו מתעסקין בחכמת היצירה לברה, בטלה חכמת התורה; ולא נטע בלבם אהבת העולם אלא להיות עזר לזאת וינעמו יחד; וכמו שאמר (משלי כ"ב) להודיעך קשט אמרי אמת להשיב אמרים אמת לשולחך:

השנים עשר שער העבודה. ימצאו אנשים רבים שאומרים כי הטוב במה שיתעסק בו האדם בעולם הזה, עבודת אלהיו בלבד. והוא שיצום ביום, ויקום בלילה לשבח ולהודות, ויניח כל עסקי העולם כלם, כי אלהיו ימלא לו ספוקו ממזון ורפואה ושאר צרכיו. והנה אנחנו מוצאים בעבודה תענוג גדול; כמו שאמר (תהלים קמ"ה) כי נעים נאווה תהלה. וששון ושמחה, כמו שאמר (סס ק') עבדו את יי' בשמחה. ומצפון אצל הבורא לעת הגמול, כמו שאמר (מלאכי ג') וחמלתי עליהם כאשר יהמול איש על בנו העובד אותו. אלה (ירחמך האלהים) כל מה שספרו בעבודת בוראנו אמת וברור, וכל המדות לא יגיעוהו, כמ"ש (תהלים קמ"ה) גדול יי' ומהולל מאד ולגדולתו אין חקר. אך מקום טעותם הוא ההתבודדות בה לברה,

ואמרם כי לא יתעסק האדם בזולתה. ואם לא יתעסק במזון לא יתקיים הגוף, ואם לא יתעסק בפריה, לא תהיה העבודה כל עיקר. כי אם היו מסכימים על זה אנשי דור מן הדורות כלם, וימותו אחר כן, היתה העבודה מתה עמהם; אבל העבודה לאבות ולבנים ולבני בנים, כמ"ש (דברים ו') למען תירא את יי' אלהיך לשמור את כל חקותיו אתה ובנך ובן בנך כל ימי חיך. ואחר כן נגלה להם מה שנעלם מהם, כי העבודה היא בכל המצות השכליות והשמעיות; כמ"ש (שס י') ועתה ישראל מה יי' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה את יי' אלהיך לשמור את מצות יי'. ואי זה דבר יקיים המתבודד ממצות המדות והשקלי? כמ"ש (ויקרא י"ט) מאזני צדק אבני צדק וגו'. ואי זה דבר יקיים ממצות הדינין באמת ובמשפט? כאמרו לא תטה משפט לא תכיר פנים (דברים ט"ו). ואי זה דבר יקיים באסור והתר כאכילת הבשר והרומה לזה? כאמרו (ויקרא י"ח) זאת החיה אשר תאכלו. ואי זה דבר יקיים ממצות טומאה וטהרה? כאמרו (שס) להבדיל בין הטמא ובין הטהור. ועוד להורות ביום הטמא וביום הטהור (שס י"ד). וכן בענין הוריעה והמעשר והצדקות והרומה להם. ואם תאמר ילמד כל זה ויורה בו לאנשים אחרים ויעשוהו, אם כן הם הם העובדים לא הוא; כי בהם נשלמה עבודת הבורא לא בו. אבל מה שזכרו מהבטחון על הבורא בתקון הגוף ותקון המזון, הוא כמו שאמרו, אך נשאר להם דבר; והוא ששמו ית' שם לכל דבר סבה ומנהג צריך שיבוקש מהפנים ההם. ואם הם אומרים אמת שהבטחון כולל יבטחו עליו בשער העבודה גם כן שיגיעם אל גמולו בלא עבודה, ואם לא יכשר זה מפני ששם העבודה סבה לגמול לא יהיה אפשר מבלי הקנין והנשואין וההשגחות אשר שמם סבה לתקון בני אדם; אלא שפעמים עושה הבורא קצת מאלה על דרך האות והמופת בלא עסק אדם, אבל ישימהו מנהג שישנה הטבע אשר הטביע:

השלשה עשר שער המנוחה: אמרו אנשים, כי המנוחה טוב מכל מה שיתנהג בו האדם בעולם הזה; כי היא סבת לרפואת הנפש, להעביר ולעדן גופה ולשמור חושיה, וכל אשר ייגע האדם עיניו תלויה אל המנוחה, והיא מבוקשו. הלא תראה שהמלכים הם במנוחה יותר מכל אדם, ולולי שהענין הזה הוא

טוב לא היו בוחרים בו. ואיה נוח הגוף ועזיבת הקיצה והמהירות והיגון והראגה, עד שתורת האמת כשבוחרים בה מדמים אותה בה; כאמרו (ירמי' ו') ומצאו מרגוע לנפשכם. וצוה במנוחה בשבתות ובמועדים. והשקפתי על עצת אלה, ומצאתים סכלים מכל אדם, ואמרו מה שלא ידעו. כי המנוחה לא תשלם לאדם אלא אחר ההשגחה הגדולה ותקון צרכיו והכנת כל אורותיו, ואה"כ ינוח וישקוט. כמ"ש (משלי כ"ד) הכן בחיץ מלאכתך ועתרה בשדה לך אחר ובנית ביתך. אבל המנוחה לבדה מבלתי דבר מאלה, איננה כי אם מנוחה בשם, והעולה מענינה הוא העצלה. ואל תשאל על העצלה מה היא? כי האדם כשיתעלה ויתעצל יבואהו הריש ויחסר כל טוב. כמ"ש (סס ו') מעט שנות מעט תנומות מעט חבוק ידיים לשכב ובא כמהלך רישך ומחסורך כאיש מגן. וכאשר יתעצל ולא יכין לו מזון ולא כסות ולא מחסה, יהיה ביגון כל ימיו, עד שימיתוהו תאוותיו ומשאלות לבו. כמו שאמר (סס כ"ח) תאות עצל תמיתנו כי מאנו ידיו לעשות. עד שהוא מניה התפלה והצום והעמידה והתנועה במצות ובכל תועלת. ועל כן הפך העניו בצדק, כי ענין העצלות עוד נופל על הרשעות, ואמר (סס) כל היום התאוה תאוה וצדיק יתן ולא יחשוך. ואיה הרפיון והכובד, והנפח וההלישות והשדפון, וכאב התחתית והפודגרא וגיך הנשה, והכליות, וחלי הפיל, והרבה מן הננעים כי אם על הבטלה. ואפילו מי שספקו על אחרים אין ראוי לו להתבטל, וכמ"ש (סס ל"ח) צופיה הליכות ביתה ולחם עצלות לא תאכל. אבל אנחנו מוצאים הנפש נוטה אל המנוחה, ושבוראה שמה לה הנהגה בהשקט ובבטחה אשר בעולם הבא והנחילה בה. כמו שאמר (ישעי' ל"ג) והיה מעשה הצדקה שלום ועבודת הצדקה השקט ובטח עד עולם וישב עמי בנוה שלום. וכבר התבאר ממה שהצעתיו ובארתיו למי שקורא הספר, שכל מי שרוצה להתנהג בענין מן השלשה עשר ענינים האלה, תהיה בטלה עצתו ולא נכונה; מפני שהוא מחייב להתנהג בו לברו, והניח לשתף עמו זולתו, והתעות לו מחפצו, וקצר להגיע אל מה שאהב. כאשר הקדמתי ממאמר שלמה, כי כל דבר מעוות וחסרון, אבל כשיקובצו הענינים האלה כלם הוא הנכון הגמור: ואין ראוי גם כן שיוקח מכל אחד מהם חלק משלשה עשר

בשוה, אך יקח מכל מין מהם השיעור אשר הוא ראוי לקחת כפי מה שתחייבהו החכמה והתורה. וכאשר יקובצו פזורי אלה השלשה עשר ענין, תהיה חמאת המיץ שיגיע האדם מן המאכל והמשתה והמשגל מה שיעמיד בו גופו וזרעו, וכאשר ימצא זה מהתרו, ישלח בו תאוותו עד שתקח ממנו בהתר, ואם תרצה להרבות או לקחת מזולת התירו, יחסמנה וימנענה, ואם לא תרצה להמנע כחפצו, ישלח בה מדות הפרישות, עד שתמאס בכל ענין. וישמור מה שחננו הבורא ממזון ובנים כפי אהבתו בהם, ויעבוד האדם כפי צרכיו, ואם תמשול בו התאוה שחביאהו באיסור ישלח בה הפרישות עד שימנע מזה. ויאבד חיי העולם הזה, בעבור העולם האחר, כי הוא הטרקלין שלו, לא בעבור עצמו. ואל יחפוץ במאומה מן השררה והנקמה, ואם יבא לו זה מאליו, יקבלנו לקיים בו משפטי התורה, ויישיר בני אדם. ולא יתנהג במאומה מן העצלה כלל, ומה שישארו לו מעתותיו אחר זמן מזונותיו, ישיב השגחתו בם אל העבודה והחכמה. וכאשר יקבץ אל אלה המעשים כאשר זכרנו, יהיה משובח בשני העולמים. וכמו שאמר (משלי ד') מכל משמר נצור לבך כי ממנו תוצאות חיים. וישבו המעשים דומים לגופים המורכבים מארבעה טבעים, ולכל גוף שהוא שרשים מחוברים. וכרפואות אשר המנהג בהם שיקח מאחד מהם משקל שלשה זווים, ויהיה בו משקל זוו מדבר אחד, ומדבר אחר ד' גרות, ומאחר חצי זוו, ומאחר ב' גרות, ומאחר גרה וחצי, ומאחר איסור, ולא יתכן שיקחו אותם חלקים שוים; כן הענין באלה המדות אשר זכרתי:

וראיתי להתנדב בסוף המאמר הזה בזכר מזגי המוחשים קצתם עם קצתם, להיותו תוספת בסדר ובבחינה למה שהקדמנו מזוג המדות, ואומר: הידוע כי המוחשים חמשה, נטעמים, זגראים ונשמעים, ומורחים, וממוששים. ואניח השנים מהם, והם הממוששים; כי אינם מביאים לידי ערבות כי אם בדרך אחד והוא הרך, ואחר כן הטעמים כי הרכבתם ידועה, כמו ההרובה הפאלודג מהנשא והסוכר והכרכום וזולתם, וכן כל המטעמים מן המזונות והתבשילים. ואכנין בדברי אל שלשת המוחשים האחרים, ואומר: כי המראה הנפרד מלובן או אודם או ירוק או שחור, מנחנו להחליש החוש כשיביט אליו, כאשר יכהה

הראות מן ההבטה אל השלג, וכאשר יזיק האדם לעין, ויחלש
 כח הראות מן השחרות, והדומה לזה. והוא עם זה אינם
 מביאים לידי ערבות ושמחה רבה; אבל כשימוגו קצתם עם
 קצתם, יתחדש מהם אפני הערבות ותנועה רבה לכחות הנפש.
 ואומר: כי האדם המתערב עם הירוק, יניע המרה האדומה
 ומדותיה, ויראה מהנפש חווק העו. והירוק המתערב עם
 השחור, יניע כח הלחה הלבנה, ותראה הנפש כח השפלות.
 אך אם יתקבץ השחרות והלובן והירוק והאודם, יניעו כח הדם,
 ויראה מן הנפש כח המלכות והממשלה. וכאשר יתחבר
 הירוק עם הירקרק, יניעו כח המרה השחורה, ויראה מן הנפש
 כח המורד והאבל. וכן אם יוסיף או יחסר בה מזוג המראים,
 יתחדש לנפש מכחותם כפיהם. וכן הקול הנפרד והנעימה
 הנפרדת והנגינה, לא יניעו ממדות הנפש כי אם דבר אחד
 בלבד, ופעמים יזיקה, אבל המזוג ישוה מה שיראה ממדותיה
 וכחותיה, וראוי לך לדעת מעשיהם נפרדים עד שיהיה כפיהם.
 ונאמר: כי הנגינות שמנה, לכל אחת מהם שיעור מהנעימות,
 הראשון מהם שיעור השלש נעימות, שתיים סמוכות, ואחת
 נעה. והשניה שלש נעימות, אחת נחה ואחת נעה, ואלה
 השתי נגינות, מניעים כח האדם וכח המלכות והממשלה.
 והשלישית שעורה שתי נעימות סמוכות אין ביניהם זמן נעימה,
 ואחת נחה, ובין כל השפל והגבה והשפל זמן נעימה, וזאת לבדה
 מעירה המרה האדומה והגבורה וחוק הלב ומה שדומה להם.
 והרביעית שעורה שלשה נעימות סמוכות, לא יהיה ביניהם זמן
 נעימה, וכן כל שלש ושלש זמן נעימה, וזאת לבדה מניעה
 הלחה הלבנה, ותראה מהנפש כח השפלות והכניעה והמורד
 והדומה לזה. והחמישית שעורה נעימה נפרדת, ושתיים
 שונות זו מזו אין ביניהם זמן נעימה, ובין הגבה והשפל זמן
 נעימה. והששית שעורה שלש נעימות מתנועות. והשביעית
 שעורה שתי נעימות סמוכות, אין ביניהם זמן נעימה, ובין כל
 שתיים ושתיים זמן נעימה. והשמינית שעורה שתי נעימות
 סמוכות, אין ביניהם זמן נעימה, ובין כל שתיים ושתיים זמן שתי
 נעימות. ואלה הארבע כלם, מניעים המרה השחורה, ומראות
 מן הנפש מדות נחלקות, פעם אל השמחה, ופעם אל הראגה.
 וממנהג המלכים, למזוג קצתם עם קצתם, עד שתשתוינה.

ויהיה מה שתניענה ממדות בשמעה אותם, כפי מה שייטיב
 נפשותם להנהגת המלכות; ולא יוציאם אל הרבוי ברחמים או
 באכזריות, ולא בגבורה ולא במרך, ולא בתוספת ובחסרון
 בשמחה. ועל זה יהיה ענין הריה הנפרד, לכל מריה מהם כח,
 וכאשר ימוגו קצתם בקצתם, יקנה ענין כפי רוב המוג ומעוטו.
 ומזה שהמר ררור חם יבש, והכפור קר דק, והזעפרן חם יבש,
 והאהלות קרים ולחים, והענבר חם ממוצע, ומימי הורדים
 קרים ודקים. וכאשר יעורב כל א' מהם באחר, ימוגו כחותיו
 ויתקנו לתועלות בני אדם. וכיון שההשויה בכל המוחשים יותר
 מועילה לאדם, כ"ש השוית מדותיו ואהבותיו שתהיה מועילה
 לו יותר. והעולה מן הכלל הזה, שיהיה האדם קונה בעולם
 הזה כפי תקונו, ויאכל וישתה בהתר כפי צרכו, ויציב השגחתו על
 החכמה והעבודה והשם הטוב, ויקח מכל אחד מהאהבות
 הנזכרות כפי מה שסדרנו, כל דבר בעתו. וזאת היא הבחירה
 המשובחת, והיא חמאת מה שזכרו שלמה בספרו בג' מקומות,
 אחד מהם (קס"ג) אין טוב באדם שיאכל ושתה והראה את
 נפשו טוב בעמלו וגם זה ראיתי אני כי מיד האלהים היא.
 ואמרו שיאכל ושתה, שער המזון, ואמרו בעמלו, שער הקנין,
 ואמרו מיד האלהים, רוצה בו מהתרו ממה שחננו בוראו, לא
 ממה שהוא חומס וגוול. ואמרו והראה את נפשו טוב, הם
 שבעה ענינים מספר עליהם בספרו שהם טוב. והשני (ס"ג)
 וגם כל האדם שיאכל וישתה וראה טוב בכל עמלו מתת אלהים
 הוא. וזה עוד כולל ארבעה ענינים, המזון, מאמרו שיאכל
 ושתה, והקנין, מאמרו בכל עמלו, ומן ההתר, באמרו מתת
 אלהים הוא. ורומז אל השבעה ענינים, באמרו וראה טוב.
 והשלישי (ס"ד) הנה אשר ראיתי אני טוב אשר יפה לאכול
 ולשתות. יש בו הארבעה ענינים אשר זכרנו, והוסיף עליהם
 אשר יפה, ורומז בזה שתהיה כל אחת מהמדות והאהבות
 בעת הראויה לה לא בזולתה; כמו שאמר מפורש בספר הזה
 (ס"ג), את הכל עשה יפה בעתו. וענין טובה הזכורה בפסוק
 הזה יש בו שלשה פנים מן החכמה, כאשר פרושם בספר הזה.
 ואמר טובה חכמה מכלי קרב, טובה חכמה מגבורה (ס"ט).
 טובה חכמה עם נחלה (ס"ז). ולכל פסוק מהם מדה מיוחדת;
 אך טובה חכמה עם נחלה, הוא מיוחד בחכמת הטבעים ויצירת

העולם. מפני שסופו ויוחר לרואי השמש (סס). ואמרו טובה
 חכמה מגבורה, הוא מיוחד בהנהגת המלכות; כי הגדלה ובא
 אליה מלך גדול וסבב אותה. ואמרו טובה חכמה מכלי קרב,
 הוא מיוחד בעבודה וביראה, מפני שסופו וחוטא אחד יאבד
 טובה הרבה. אבל פרושי השבע עניני טוב אשר זכרנו שהם
 מן הספר, מהם השם הטוב והזכר הטוב. אמר בו (סס) טוב
 שם משמן טוב. ומהם זכרון המות בעת המקרים ולא ישכח,
 אמר בו (סס) טוב ללכת אל בית אבל מלכת אל בית משתה.
 ומהם הכעס לכבוד הבורא, אמר בו (סס) טוב כעס משחוק.
 ומהם ראות אחרית הדברים, אמר בו (סס) טוב אחרית דבר
 מראשיתו. ומהם הסבל והמתון, אמר בו (סס) טוב ארך
 אפים מגבה רוח. ומהם חברת החכמים והצדיקים, אמר בו
 (סס) טוב לשמוע גערת חכם. ומהם שיאמין האדם שאיננו
 נמלט מחטא, כדי שיכנע בעבור זה לפני אלהיו, אמר בו (סס)
 טוב אשר תאחז בזה וגם מזה אל תנה ירך. וכבר התבאר
 כי החכם בעת שחקר עניני העולם רמו אל אלה הו"א דברים,
 שבעה קראם טוב, ושלושה קראם טובה, והאחד קראו יפה.
 והוא עשות כל דבר אהוב ונמאם בעתו. ואלה האחד עשר
 אמנם יעשו אחר לקיחת המזון מהקנין המותר, ובמקום אשר
 נברא לו כאשר בארנו. ואחרי שקרבתי השער הזה ככל מה
 שיכולתי מדרכי הקירוב, אומר: כי כל הספר איננו מועיל כי
 אם לזכות הלב וכונת חקונו. כמו שאמר (ליוז י"ח) אם אתה
 הכינות לבך. ואמר החכם: בכל לבי דרשתיך בלבי צפנתי
 אמרתיך (תכליס קי"ט). וראוי שזכפו הלבבות ויכנעו לשם
 אלהינו יתברך, וכמו שאמר (מ"ז כ"ב) יען רך לבבך ותכנע מפני
 יי בשמעך אשר דברתי על המקום הזה וגו'. הלא תראה כי
 הנאכל והנשתה והנראה והנשמע עושים עם כונת הלב יותר
 ממה שעושים בלעדיה: **ואשאל מהאל יתברך ישימנו מן המאמינים, ולא מן**
התועים. וישים בלבנו אהבתו ויראתו, כדי שנוכה לחיי העולם
הזה ונשלם ספר האמונות, ת"ל מגלה צפונות: